

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 12.10.2006
KOM(2006) 589 v konečném znění

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉ RADĚ
(NEFORMÁLNÍ JEDNÁNÍ V LAHTI – FINSKO, 20. října 2006)**

Moderní a vůči inovacím přátelská Evropa

I. ÚVOD

Svět se během krátké doby proměnil v daleko více konkurenční prostředí a čím dál tím více států je součástí globálního trhu. Na zasedání hlav států a vlád v Hampton Court minulý říjen byl přijat závěr, že Evropa musí více využít svoji kreativitu a schopnost přeměnit vědomosti ve vysoce kvalitní produkty, služby a obchodní modely, po nichž je velká globální poptávka pro to, aby uspěla v globální ekonomice a dosáhla takové rychlosti růstu, která je nezbytná pro udržení naší životní úrovně. Pokrok při inovaci je klíčový pro úspěch přepracované Lisabonské strategie pro růst a zaměstnanost.

Evropa se může pyšnit tradicí v nalézání způsobů, jak zlepšit kvalitu života lidí na celém světě: od léků zachraňujících život po vyspělé mobilní telekomunikace. Inovace je klíčem k vyřešení hlavních problémů, před kterými nyní stojíme, jako jsou změna klimatu, diagnosa a prevence chorob, přetížení dopravních systémů, nejistota a sociální vyloučení.

Komise již představila celkový rámec, jehož účelem je podpořit inovace v Evropě a 10-ti bodový akční plán¹ na podporu inovací, který byl nedávno projednáván Radou pro konkurenceschopnost. Tento dokument se zaměřuje na omezený počet specifických otázek, jež mají evropský rozměr a jež, za předpokladu, že budou významně podpořeny hlavami států a vlád, mohou přinést (v relativně krátkém časovém období) významné výhody.

II. KDE SE NACHÁZÍ EVROPA?

V oblasti inovací se EU jako celek stále opožďuje za svými hlavními konkurenty, ačkoliv ekonomiky některých členských států patří mezi nejvíce inovativní na světě. Čína a Indie, které byly po dlouhou dobu našimi konkurenty jen v tradiční hospodářských odvětvích náročných na lidskou práci, kráčí mílovými kroky také v oblastech inovace a technologie. Pomocí ekonomických reforem se z těchto a dalších rozvíjejících se ekonomik stávají vážní globální konkurenti v široké oblasti mnoha sektorů s vysokým růstem. Mnoho rozvíjejících se ekonomik přistupuje k inovacím strategicky, přičemž významně investují do špičkové infrastruktury a vychovávají mnoho talentovaných a vysoce kvalifikovaných pracovních sil.

Evropa a její členské státy mají v oblasti inovací mnoho výhod. Zároveň nás ale zatěžuje mnoho paradoxů:

- Sice vynalzáme, ale často neproměníme naše vynálezy v nové výrobky, pracovní místa a patenty
- Máme mnoho malých, vysoce inovativních začínajících podniků, ale tyto se jen těžko přeměňují ve velké, globálně úspěšné společnosti
- V určitých hospodářských odvětvích, jako např. v telekomunikacích, zapříčinily (informační a telekomunikační) inovace významné nárůsty produktivity, v jiných odvětvích, jako např. finančních službách a obchodu, k tomuto však nedošlo.

Inovace podporují zejména následující faktory:

1 „Uvádění znalostí do praxe: Široce založená inovační strategie pro EU“, KOM (2006) 502 v konečném znění, 13/09/2006

Především je to vzdělání na vysoké úrovni, které je zcela zásadní pro to, aby naši občané byli připraveni na náročné situace vyplývající z globalizace. Pokud podniky nebudou moci najít v Evropě dostatek kvalifikovaných pracovních sil, budou se nakonec poohlížet po investičních možnostech jinde. Průměrná úroveň dosaženého vzdělání je u dospělých v EU výrazně nižší než u dospělých v jiných průmyslových zemích². Také výrazně méně investujeme do vyššího vzdělání než mnoho našich konkurentů.

V minulosti lidé se získanými dovednostmi vystačili po desetiletí. Nyní musejí lidé svoje dovednosti neustále aktualizovat a obnovovat, ale stále ještě dostatečně nepodporujeme průběžné vzdělávání a rekvalifikační programy.

V EU, podobně jako v mnoha jiných částech světa, proběhnou velké demografické změny, související se stárnutím populačně silných ročníků. V období mezi současností a rokem 2030 se produktivní část populace sníží o 6,8 %. Toto vyhroťte nedostatek kvalifikovaných pracovních sil. Již v současnosti je v mnoha členských státech nedostatek vysoce kvalifikovaných pracovních sil, zejména vědců a absolventů přírodovědeckých a technických oborů, kteří tvoří pilíř technologického vývoje.

Demografické změny budou mít pro Evropu širší důsledky. Za méně než dvacet let ode dneška bude zhruba polovina evropské populace starší 50-ti let – ve srovnání s třetinou populace dnes; menší počet mladých lidí nevyhnutelně ovlivní schopnost společnosti uskutečňovat reformy a inovovat.

Avšak největší výzva, se kterou se musí vypořádat náš vzdělávací systém, spočívá v organizaci. Vzdělávací systém v Evropě je stále roztržštěný mezi členské státy, university spolu nespolupracují v takové míře, jak by měly. V USA a Japonsku bylo mnoha úspěšných inovací dosaženo úzkou spoluprací mezi vysokými školami a podnikovou sférou. Evropa přejala tento model relativně pozdě a má proto co zlepšovat.

Překážkou na cestě k větším inovacím je také skutečnost, že evropské výdaje na výzkum a vývoj jsou mnohem nižší než v jiných průmyslových zemích. Předpokládá se, že pokud budou splněny závazky členských států, dosáhnou evropské výdaje na výzkum a vývoj dosáhnou podílu 2,6 % HDP v roce 2010³, přičemž nyní činí 1,9 % HDP. Pro dosažení těchto cílů je však zapotřebí značného úsilí, a to jak na národní úrovni, tak i na úrovni EU, zejména ztraktivněním Evropy pro investice do výzkumu a vývoje. Nedostatek investic do výzkumu v Evropě je způsoben zejména mnohem nižšími výdaji na výzkum a vývoj soukromého sektoru, což je zapříčiněno nepříznivými rámcovými podmínkami a obavami o rentabilitu těchto investic.

A konečně v mnoha oblastech existují překážky, které nedovolují rozvinout hospodářskou dynamiku. Mnoho společností je konfrontováno s překážkami při vstupu na určité trhy, relativním nedostatkem rizikového kapitálu a mezerami v právním řádu či byrokratickou zátěží, které brání inovacím a stojí v cestě rozšíření nových myšlenek. Překonané struktury a zvyklosti dále ztěžují přizpůsobení se rychlým změnám.

² Např. v roce 2005 jen 22,8 % populace EU v produktivním věku (25–64) má vysokoškolské vzdělání ve srovnání s 39 % v USA a 37 % v Japonsku (zdroj: Eurostat, OECD)

³ Hodnota, která by měla být v roce 2010 dosažena činí 3 % (z toho 2 % financované soukromým a 1 % veřejným sektorem).

III. KLÍČE K ODEMKNUTÍ EVROPSKÉHO INOVAČNÍHO POTENCIÁLU

Technologická inovace je sice důležitá, nejméně stejnou měrou je důležitá také inovace v jiných oblastech, jako např. změny v obchodních modelech, lepší design a organizace podnikových postupů. Organizační změny jsou obvykle zapotřebí pro maximální využití technologického pokroku.

Pokrok v níže uvedených oblastech by významně zvýšil evropské inovační možnosti:

1) Dosažení vedoucí pozice v budoucích strategických technologiích

Až do dneška Evropa trpí nedostatečnou koncentrací již tak omezených zdrojů⁴. Evropské technologické platformy (ETP) jsou skvělým nástrojem pro lepší spolupráci a dosažení kritického množství zdrojů pro určitý projekt. Shromažďují široké spektrum zainteresovaných subjektů z veřejného a soukromého sektoru, kteří stanoví a provádějí dlouhodobý výzkum a úkoly v technologické oblasti. Počínaje ranou fází vytvářejí rámcové podmínky pro to, aby bylo možné výsledky výzkumu a vývoje úspěšně uvést na trh. Pevné odhodlání národních a regionálních veřejných orgánů pomoci ETP uskutečnit jejich cíle by zvýšilo jejich šance na úspěch.

Některé ETP již dosáhly takových rozměrů a mají takový dosah, že pro dosažení jejich klíčových cílů je nutné, aby byla ustavena příslušná partnerství veřejného a soukromého sektoru – tj. zřízeny „Společné technologické iniciativy“ (STI) – které povedou k širším a pevnějším závazkům vůči investicím do výzkumu v dlouhodobém horizontu.

Perspektivní oblasti, ve kterých se přepokládá zřízení STI:

- vodík a palivové články
- nanoelektronika
- inovační lékařství
- vložené výpočetní systémy
- letectví a letecká doprava („Clean Sky“)
- globální sledování životního prostředí a bezpečnosti (GMES):

Evropský průmysl je připraven investovat do těchto iniciativ značné finanční částky za předpokladu, že tyto iniciativy budou spolufinancovány prostředky EU (skrze 7. rámcový program) s doplňkovým financováním jednotlivých členských států. Pokud má být Evropa na špičce v technologiích budoucnosti, nemůžeme si dovolit promeškat příležitost zřídit ambiciózní partnerství veřejného a soukromého sektoru na pevných ekonomických a institucionálních základech. Evropský technologický institut by mohl stavět na těchto iniciativách v těchto a dalších perspektivních oblastech.

Komise předloží ve své zprávě o pokroku ve strategii pro růst a zaměstnanost na konci tohoto roku harmonogram pro včasné zahájení těch STI, které jsou nejvíce připravené.

2) Zesílení vazeb mezi univerzitami, výzkumem a podniky

V minulosti získávaly univerzity nové poznatky a když tyto byly dostatečně ověřené, mohly být přejaty podnikovou sférou pro komerční využití. Příliš mnoho vědomostí však zůstává na univerzitách nevyužito a vývoj nových poznatků zároveň příliš malou mírou zohledňuje

⁴ Podle Innovation Policy Trend Chart existuje ve 28 zemích 1340 programů na podporu inovace.

potřeby průmyslu. Tento inovační model je překonaný. Dnes se inovace vytváří v rámci vědomostních sítí, které tím, že sdílejí, rozvíjejí a koncentrují poznatky, umožňují, aby se z nových myšlenek rychle vyvinuly nové výrobky a služby.

Takovouto spolupráci mezi univerzitami, velkými a malými společnostmi, výzkumnými ústavami a institucemi zaměřenými na předávání poznatků je možné nejlépe provádět uvnitř seskupení v zeměpisně vymezených oblastech, jež umožňují přímou interakci mezi stávajícími zúčastněnými subjekty a které také přitahují subjekty další. Je čím dál více prokazatelné, že společnosti, které spolupracují v takovýchto seskupeních, patří mezi nejvíce inovativní v Evropě⁵. Politika podpory takovýchto seskupení se proto stala důležitou součástí inovačních strategií členských států a tyto by v ní měly být dále povzbuzovány.

Členské státy a univerzity mohou samy učinit mnoho pro to, aby podpořily užší kooperaci – a již tak činí. Významných přínosů by ovšem mohlo být dosaženo, pokud budeme schopni v rámci EU využít dostupných znalostí a schopností. Navrhovaný projekt Evropského technologického institutu (ETI) je inovativním modelem pro intenzivní kooperaci mezi univerzitami, výzkumnými centry a podnikovou sférou. EIB přispěje ke zlepšení výchozích podmínek členských států v konkurenceschopnosti tím, že začlení partnerské instituce do integrovaných inovačních, výzkumných a vzdělávacích projektů na nejvyšší mezinárodní úrovni. ETI napomůže při sdílení evropských zdrojů získat pro financování špičkových výzkumných projektů investory ze soukromého sektoru a přilákat z celého světa nejlepší výzkumné pracovníky, podpoří osamostatnění inovačních středních a malých podniků a mohl by se takto stát symbolem evropské schopnosti spolupracovat a inovovat.

3) Zlepšení rámcových podmínek

Přeměnění znalostí v úspěšné komerční aplikace nezávisí na náhodě. Samotné investování do výzkumu a vývoje nestačí. Existuje řada všeobecných a sektorově-specifických rámcových podmínek, které výrazně zlepšují inovační prostředí a šance na komerční úspěch. Poté co byl stanoven společný cíl investic do výzkumu a vývoje, musí se Evropa nyní soustředit na to, aby těchto investic získala co nejvíce a za tímto účelem vytvořit správné rámcové podmínky.

Všeobecné rámcové podmínky

Skutečně integrovaný jednotný trh

Předpokladem pro více inovace je efektivní soutěž a plně fungující vnitřní trh, který je natolik rozsáhlý, aby usnadnil velkým společnostem a mnoha malým a středním podnikům účast na celosvětové hospodářské soutěži.

Financování inovací

Je bezpodmínečně nutné, aby jednotlivci s dobrými nápady mohli nalézt finanční zdroje pro realizaci svých nápadů. Ačkoliv toto nikdy nebylo snadné, financování počáteční fáze je v posledních letech obtížnější než dříve. Fondy rizikového kapitálu mají nyní menší zájem o velmi malé investice. Toto vedlo k situaci, která je mnohými označována jako mezera na kapitálovém trhu a v důsledku toho nebylo realizováno mnoho perspektivních myšlenek. Dále musí příliš mnoho rychle rostoucích malých a středních podniků hledat potřebný kapitál jinde (v Americe).

⁵ Viz Innobarometr 2006 – www.europa-innova.org

Zázračná řešení tohoto problému neexistují. Některé členské státy nabízejí takzvaným „business angels“, kteří jsou ochotni investovat do malých, vysoce rizikových začínajících podniků, daňové výhody. Zde je třeba podpořit výměnu osvědčených postupů a hledat další politická řešení tohoto problému.

Politika ochrany duševního vlastnictví pro 21. století

Pokud je nápad již zralý pro aplikaci ve výrobě, je pro jeho vlastníka důležité, aby byla právním řádem chráněna jeho práva na používání tohoto nápadu. Práva duševního vlastnictví jsou pro mnoho podniků nejcennějším majetkem a zdrojem jejich konkurenčních výhod.

Ačkoliv se názory na podobu nejúčinnějších rámcových ustanovení mohou různit, převládá názor, že stávající úprava duševního vlastnictví v Evropě zaostává za rychlou integrací jednotného trhu, rychlými technologickými změnami a změnami způsobu obchodu.

Evropa nutně potřebuje jasný a koherentní právní rámec pro ochranu práv duševního vlastnictví, který bude odpovídat 21. století – a který bude obsahovat následující zásady:

- **vysoká kvalita:** práva duševního vlastnictví by měla být založena na přísném zkoumání novosti a pokroku oproti stávajícímu stavu techniky. Nekvalitní patentový systém je zdrojem právní nejistoty a právních sporů;
- **finanční dostupnost:** prioritou, zejména pro malé a střední podniky, jsou finančně dostupná patentová řízení, u nichž jsou vyváženy náklady na straně jedné a kvalita a právní jistota na straně druhé;
- **konvergence:** jednotný výklad práva a jednotné soudní řízení zvyšují právní jistotu a významně snižují náklady;
- **vyrovnanost:** na jedné straně musejí být odměněna užitečná řešení, na straně druhé musí být zaručené, že se v evropské dynamické informační společnosti budou nápady snadno předávat.

Nejdůležitějším krokem je přijetí patentu Společenství, který bude výhodný z hlediska nákladů. Za účelem odstranění významné inovační bariéry by členské státy a Komise měly prozatím zefektivnit stávající patentový systém tím, že ve formou nástroje Společenství zlepší procesní prostředky. Evropská rada by měla dát signál, že překonání mrtvého bodu v této oblasti je vysoce prioritní a uložit Radě a Komisi, aby předložily řešení během časového rámce, který by Evropská rada mohla stanovit. Kromě toho Komise začala široce přezkoumávat celkovou politiku práva duševního vlastnictví a navrhne konkrétní postup pro vytvoření moderního a finančně dostupného rámce před zasedáním Evropské rady na jaře 2007.

Rychlejší stanovení otevřených a navzájem slučitelných norem

Při přeměně myšlenek v komerční produkty je důležité, aby byly vypracovány evropské normy, které zaručí, že výrobek může být uveden na trh a kombinován s jinými aplikacemi.

Normy mohou rozhodnout o úspěchu či neúspěchu nových technologií. Bez jednotné normy o GSM, která byla stanovena v roce 1987 a byla výsledkem výzkumného projektu

financovaného EU, by Evropa nikdy nedosáhla světové vedoucí pozice v oblasti mobilních komunikací.

Pro rychle se proměňující trhy, jako jsou špičkové technologické výrobky, je náš proces stanovování norem příliš pomalý – a čím dál více norem je stanovováno mimo Evropu v grémiích ustanovených ad hoc, v nichž mají evropské společnosti jen omezený vliv. V reakci na toto přijaly standardizační orgány nové, méně formální pracovní postupy, které sice usnadňují dohodu, avšak vedly k ustanovení různých, navzájem neslučitelných norem, jak ukazuje příklad normy o televizi v mobilních telefonech. Tímto způsobem nevznikne pro tyto produkty jednotný trh, což má za následek rostoucí náklady pro spotřebitele a poskytovatele výrobků a služeb.

Tento stav nesmí dále trvat. Komise bude urychleně konzultovat průmysl a předloží návrhy, které umožní, aby normy byly vytvářeny dostatečně rychle, aby držely krok s krátkými inovačními cykly a zároveň zaručovaly plnou slučitelnost.

Rámcové podmínky specifické pro určitá odvětví

Zlepšení všeobecných rámcových podmínek sice pomůže všem podnikům při inovaci, světový úspěch záleží však také na vytvoření správných rámcových podmínek v jednotlivých odvětvích.

Současný trend ve prospěch bezdrátových technologií zesílí. Avšak bez skutečného společného evropského postupu při správě frekvenčního spektra se vývoj těchto technologií opozdí. Co se týče další perspektivní technologie – paliv z obnovitelných zdrojů, je nutné vyřešit problémy s infrastrukturou a distribucí. Toto jsou příklady oblastí, ve kterých mohou správná politická rozhodnutí zajistit evropskému průmyslu rozhodující náskok.

V jiných oblastech, jako je efektivní využívání zdrojů a ekologické inovace, je úkolem vlád, zajistit takové rámcové podmínky, na které se podniky budou moci spolehnout při plánování investic. Vlády mohou jít příkladem tím, že zajistí, aby jejich veřejné budovy splňovaly nejvyšší standardy. Namísto nákupu standardního běžně dostupného zboží mohou vlády inteligentně využít svoje velké rozpočty určené pro veřejné zakázky tak, že budou vyžadovat inovativní řešení. Tímto způsobem mohou vytvořit nezbytnou poptávku po vývoji například více energeticky účinných autobusů nebo velmi moderních zařízení na zpracovávání odpadu.

V takových oblastech jako je zdravotnictví a školství, v kterých je rozhodujícím činitelem sama vláda, mají vlády významný prostor pro to, aby využily organizační možnosti k podpoře inovativních aplikací, které zvyšují kvalitu a efektivitu těchto služeb. V obecnější rovině mohou vlády pozitivně ovlivnit inovaci tím, že budou modernizovat svoji veřejnou správu, zejména elektronickými on-line aplikacemi.

Komise zadá v rámci své iniciativy na podporu špičkových trhů analýzu oborů, ve kterých by mohla vzniknout poptávka po nových inovativních výrobcích a službách. Tato analýza určí, které překážky je nutno odstranit a jak je třeba použít politické nástroje, aby se perspektivní aplikace, jak z oblastí nejnovějších technologií, tak i z tradičnějších oblastí, dostaly na trh a staly se celosvětovým úspěchem.

IV. ZÁVĚR

Podpora inovace má mnoho aspektů. Úspěch některých zemí a regionů při vytváření prostředí skutečně příznivého pro inovaci je velkou měrou přičitatelný vědomému politickému rozhodnutí zaujmout strategický přístup k inovaci, zaměřením se na klíčové rámcové podmínky a zaručující, že uskutečňování podpory inovace je záležitost, která je prováděna na nejvyšší politické úrovni.

Neformální zasedání Evropské rady v Lahti nabízí evropským hlavám států a vlád příležitost stanovit v konkrétních oblastech jasné úkoly pro podporu inovace v Evropě a dosažení cílů obsažených v obnovené Lisabonské strategii pro růst a zaměstnanost. Pro toto není potřeba vytvářet nové struktury. Při budoucích jarních zasedáních Evropské rady bude přezkoumáváno, zda je u těchto opatření dosahováno rychlého pokroku.